

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII 'BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonaa da tɔɔi gaa nukan pei yene yiihu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lonɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke peimaapɔn da mɔnɔ di hu, bɔ kele yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan pei yenyii hu bɔ maane maa ɔ kɔnwɔ, hɔge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hemei iɔi hu peitɔwɔnuan diɔ.

A ke lɔɔɔɔ kele yepuɔ gehu bɔ maane gu hwanɔ tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bowoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonaa hu, yai a di wɔɔ tetɔwɔ yii lele peikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii paane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da nɔɔ kɔn genei bɔ di liimu ɔ hɔgɔ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa pei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilipahie tɔnɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da nɔɔ legbɔɔba laa bɔ ge, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili bɔ a ge lɔi kele diwɔɔ paakpɔn gene ɔ bo yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kpɔma yinɔa di gɔl diɔ, maakweli, da huto bɔ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan pei yenyii hu di hee di kpanɔa kenaa kele bɔ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ paawooɔ kaa lai, yili kele bɔ gei yene bilibili gemei nɔ paakpɔn genei pei zea kaa Amɔlik lɔi hui, ɔ dɔn nɔa pei laa a pɔlɔ kpalaɔ nɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu nɔn meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dɔn nɔo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa pei yenyii hu kepɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemeni a nukan nɔa bɔ gɛɛ hwɔkeli welikemaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn nɔo veele 2

Dɔn pei huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwɔ ma ye ɔ ke a huwu meni, gu kɔlɔ kepɔlɔ, gu lawoo, paala meni kena bɔlɔ, kilipahie huwu lɔpe, nei hu yii bɔ pɔlɔ ba, hɛn jɔlɔbɔ pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgɛi, ye ɔ ke a hulɔnu da nenu yilipulu, ye ɔ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn pei huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn nɔo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔba laa hɔlɔbɔ, ɔle gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn nɔo naan 4

Nuta hwa peli leei lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kpɛ.

Dɔn nɔo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mənəboi, di hwə kia pai meni paanwana laai nuta ɓa, yi a nu kulo nulaa hu ɔle eye melekpe ma.

Dən ɲoo meida 6

Kene ləpe gele, maane nu keke ɲə kaa lonna, ɔ ke a gələn ɲaa ma.

Dən ɲoo meihwele 7

Nu keke peliai a ge tən niila je tənə mei. Nu keke hon bələ kaa tanən nukan maatən,pei liila.

Dən ɲoo meihaaɓa 8

Maala kaa nukele yei ɔ li kititəŋə peɓe la; a gaa ye maameni ye ɔ piliju.

Dən ɲoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalaketi di maakwiya ɲə ləɓa gahwa meni ɲə pələhu.

Dən ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ɔ ɲə tian makəɲə kititə ŋə peɓe la, ɔle dian ti ɔ ke a kələn ɲaa ɔ make meni ləpee daa zenwuən.

Dən ɲoo boukəutanən 11

1. Nui ləpee da menijəɲə laahe ɲə, meniti hwa peli kei a jən, yi jən ti hwə kələn ni ponɔa kitikepeɓe la, maakəɲənuan ɲe ɓa.

2. Tən hwa peli nui ləpe honji menita ɓa yiyai meni ti kei lowai, dən ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tən mə a laa nui ti mei, ɔ make a kwia.

Dən ɲoo boukəu hwele 12

Nuta hwa naa lə mələn ɲii pələ hu, lə kpeli-kpeli, ɲe bələn meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pələ pə.

Dən ɲoo boukəu haaɓa 13

1. Maala kaa nukele yei ɔ hiə a niɓapələ, ɔle ɔ he niɓa kenaa ɲə ləi hu.

2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi ləi ləpe hu, ɔ make gbəɓ ləi, ɔle ɔ pənə ɔ ɲa gbəɓ ləi ti hu.

Dən ɲoo boukəu naan 14

1. Nui ləpe da ɲeikəu kpəlu jeei, maala kaa ɲe ɔ maakilə ləi takpeli hu, yiyan nəiti a peli ɲee hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa peli tēgei meni nəɲən kemun gbəɓkpə pə yi hwə ɓa ləi ɲun ma menijəɲən da kaala.

Dən ɲoo boukəu ləɓli 15

1. Maala kaa nukele yei ɔ ləi lonna hələɓo.

2. Di hwa peli ləilonna kuloi nu yei hulu meni hu ɔle maala hwə ɲənə nu yei hwə ɲə ləilonna maahwalin.

Dən ɲoo boukɔumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da həli kpilayela da di laɲayela da peli heei di kepɔ guloju hwə ma yɛkɛ la a huɠu meni, lɛilon na meni, ɔlɛ yala pələ meni. Di pelie a di ke ɲiiboo ti hu, ɔ make di taɠai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana bɛ a hilɔtai laa ma.

3. Pelen mə ba a kpɔmaayi hɔɔtɔma, ɔlɛ maala ka ɲei gbəmayii ti da nɔi ɲɛitɔwɔ nuaan di maakɔɲɔn.

Dən ɲoo boukɔumeihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jələɓɔ hɛn gaa a bɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jələɓɔ hɛn gulo ɲei.

Dən ɲoo boukɔumeihaaba 18

Nui lɔpee a peli gbəwɔ kilipahia kɛi, ɲiiba yiibo pələ hu. Mukulaa ba a peli ɲiiba kalan gɛi, ɔ ɲiiba yiibo juwu yii bɔ pələ hu.

Dən ɲoo boukɔumeinan 19

Maala kaa nui lɔpee gələ yei ɲɔɔ kilipahie lɛ ɔ gweiwoɔbɔ, ɔ gilipuju kweli, ɔ jələɓɔ ɔ nei nuta kpeli ɲaa dia kɛnakele yi ɲɔu hwa kɛ ju.

Dən ɲoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ɲundɔ kɛ, ɔlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɔlan di hwə nɔ kpɔn ju.

Dən ɲoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ tɔɔi hələɓɔ ɲɔɔ lɔi ɲawoɔbɔ meni hu, a wala kɛ a yaa kpini, ɔ kɛ nui a ɲee lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, ɔ kolokɛ gahanama ba ɲɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bətlɔ hwa tɛɠɛ mɔlan ma.

3. Lɛilonnii kilipahia pələ bɔ lɔi ɲawoɔbɔ a kuloju. Gilipahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi ɲawoɔbɔ nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kələ laamaawoo.

Dən ɲoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmeni a kpɔɲjuyii bɔ mun mə gɛ, ye kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti bɔ maane ɔ pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, ɔlɛ meni kɔlɔn ɲa.

Dən ɲoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo kɛ, ɔ ɲiiba kolokɛ tɔlinmo da ɲaane pələ mɛi; ɔ gɛ hwə pa kɛ a nui kolo hwə ma.

2. Nu kəkolo bɔ maane di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nɛnu.

3. Kolokɛmun lɔpee a peli kolokɛnuaan maakɔɲa kpɔn naai; a wala kɛti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa ɲei ɔ viitɔ, ɔ ɲiiba pələ ɲaa kɛ. Gɛ kolo kei nowai ɲɛn ɔ kɛ a dɔɔ; ɔlɛ yilipulu ɲɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dən ɲoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan jei nɔɔ yii ɔ ke a beliya ju, gɔlɔi hwɔ toa pono, yaa da nainuaan di ke di paane hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala jei kulo mɛni keke ɓa.

Dɔn nɔo bouhwweele kɔu lɔali 25

1. Kolo a wala ke jei, nɔn a pelemɛ, kolo hwaa kpɛ jei, kalanɔnnaa a jɔlɔɓɔ, a pɔlɔ, a wala keti mɛni ta kpɛli a pelemɛ, yi hwa pɛli gbɔmu, maala kaa jei yi maakpɔmaa ɔ ɓo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔɓɔ. Gbɔmaa ti a pɛli kei logele ɓa, ɔ make a welilon.

Dɔn nɔo bouhwweele kɔu mɛida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔnɔ hwɔ ma, yi kpɔ hwilɔn maakwɛli kɔwɔtɔɔ ɓa. Maane kolo maakwɛli lakwɛli ɔ ke kena kɔle. Maane lakwɛli kene kee laa ɔ ke kenaa kɔle tɔwɔ, nui lɔpe ge hwanɔ a ke jei.

2. Maakwɛli nɔn ma ya ɓaa ɔ nukan holoon naa ɓo, ɔ dɔɔ gaa jɔi yɛnɛ yii hu maawiye. Ya ɓo maane ɔ wooman, jɛimaa hwɛli, da welikɛmaa di lɔ lɔi kɔle lowai, huwu nɔaa kɔle lowai ɔ ge liila ɔ ke diyei.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɔlɔ lɛn.

Dɔn nɔo bouhwweele kɔumɛihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ɔ geti ke nɔi nɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalɔ mɛi, ɔ pelima ɔ dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa ɔ kɔnɔ.

Dɔn nɔo bouhwweele kɔumɛihaaɓa 28

Maala kaa nukele yei, ɔ getike, ye dɔn nɔonɔaa jei ɓo di lɛ di kpaalɔ mɛi.

Dɔn nɔo bouhwweele kɔu mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔɓɔ gbɔmaa yii ti ɓo a pɛli nɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yɛneyii hu da nɔɔ legbɔɓa laa, maala keke hɔlɔɓɔɔ jɛn lɔ gaama, ya ɓaa a mɔlaa diwɛi kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwɔ laa.

3. Maala nɔaa ti da legbɔɓa nɔaa ti, ge pɔlɔ hwa pɛli kei a juwu takpɛli yi yɛnɛ keke puɔ geɓa hwɔ mo li.

Dɔn nɔo bouhaaɓa 30

Kpalɔ ta kpɛli hwɔ laa yi a pɛli dɔn nɔaa jei maamɛni piliju, ye nu nɔɔ tɔɔ gaa jei yɛneyii hu da nɔɔ legbɔɓa laa kuloi jei: ye ɔ ke a lɔi, a kpɔn, ɔ make gu tɛitɛi.
